

Eduskunnan lakivaliokunta

Asia Asiantuntijalausunto – kuuleminen 11.6.2025 kello 9.30

HE 51/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi avioliittolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Käräjäoikeus asiantuntijalausuntonaan kunnioittaen esittää seuraavan lausuntonsa.

Avioliittolaki on säädetty lähes päivälleen 96 vuotta sitten (13.6.1929). Säättämisan yhteydessä yhteiskunnassa avioliitto oli ainoa yleisesti hyväksytty parisuhteen muoto. Tuolloisissa oloissa korostui taloudellisesti heikommassa asemassa olevan puolison suojaaminen erossa.

Vielä useina säättämisen jälkeisinä vuosikymmeninä elettiin hyvin lapsirikasta aikaa. Vaikka puolisoitten mahdollisuudet ansaita ja kartuttaa henkilökohtaista varallisuuttaan ovat noista ajoista merkittävästi kehittyneet, avioliiton tausta-ajatuksena oleva ”perheen perustaminen siihen kuuluvien yhteiseksi parhaaksi ja yhteiskunnan säilymiseksi” ei ole väistynyt (avioliittoasetus 9 § 2). Voimassa olevassa siviilivihkimisen kaavassa myös todetaan, että avioliitto on tarkoitettu pysyväksi, jotta perheen jäsenet voisivat yhdessä luoda onnellisen kodin.

Esitetyn mukainen ositusvaateen 10 vuoden vanhentumisaika vanhentumisen katkaisutoimien ja mahdollisine sopimuksen varaisine pidentämisineen on perusteltua esityksen perusteluista ilmenevistä syistä.

Avioliitto on erityisesti yhteiskunnan pysyvyyttä ja perusturvallisuutta ylläpitävä instituutio. Avioliitto voidaan nähdä myös sopimuksena siihen osallisten välillä. Siihen osalliset yhdessä sitoutuvat avioliiton laissa määritellyyn sopimuskokonaisuuteen. Tähän avioliiton sopimuslottuvuuteen nähden perustellusti voisi myös ajatella, että ositusvaateen vanhentuminen voisi tapahtua jo ennen kuin esityksen mukainen 10 vuotta on kulunut avioliiton lakkaamisesta.

Peräkkäisten pesien ja pitkän ajan kuluessa varojen sekoittumisesta johtuviin ongelmiin puuttumisen kannalta vaikuttavaa olisi laajentaa vanhentuminen koskemaan myös uudelleen avioitumisen tilannetta. Uudelleen avioituva menettäisi aikaisempaan avioliittoonsa perustuvan avio-oikeutensa, vaikka yleinen 10 vuoden vanhentumisaika ei olisi vielä kulunut. Uusi avioliitto on yhtä lailla vaivattomasti ja luotettavasti selvitettävissä kuin esitetty 10 vuoden vanhentumisaajan katkaisu. Avio-oikeus siihen liittyvine vallintarajoituksineen jäisi näissä tilanteissa yksipuolisesti toisen puolison hyväksi voimaan. Tämä laajennus edelleen kevennäisi selvitystaakkaa pesänselvityksissä ja esimerkiksi maanmittauslaitoksen

kirjaamisasioiden käsittelyssä.

Lakiteknisesti tämän voisi vaivatta kytkeä jo olemassa olevaan esitykseen riittävän pitkällä siirtymäajalla. Se yhtä lailla toteuttaisi esityksen tavoitteita, eikä avio-oikeus yksipuolisena voimassa ollen olisi juristeille erityistä lisätyötä taikka asian mutkistumista aiheuttava seikka siihen nähden, mitä selkeyttä ja helpotusta se toisi pitkien aikojen ja mahdollisesti useamman avioliiton jälkeisiin asioiden selvittelyihin.

Kuitenkin kun ajatellaan avio-oikeuteen sisältyvän heikomman osapuolen suojaelementtiä, laajempi muutos edellyttäisi perusteellisempaa asian selvittämistä. Sen vuoksi olisi perusteltua lähitulevaisuudessa käynnistää avioliitto-oikeuden laajempi kokonaisuudistus.

Ehdotettuihin muihin muutoksiin (vallinnanrajoitusten lakkaaminen, yhteisomistusolettan vanhentuminen) käräjäoikeudella ei ole huomauttamista.

Kunnioittavasti

Lausunnon valmistelija, asiantuntija:

Käräjätuomari, osastonjohtaja

Heikki Juntunen